

TÁJAK
emberek

244

EGY KAPU

KITÁRUL

IBRÁNYI TÓTH BÉLA—LELKES ISTVÁN RIPORTJA

1

Kik és milyen emberek élnek itt, ebben a Gyulai Pál utcai kőrengetegben?

A ház, a 12-es számú, ahol napokon át kopogtatam az ajtókon, hatalmas épület, három lépcsőházzal, százhuszonnégy lakással, majdnem ezer négyszögletes területen. Ötszáz lélek, idős és fiatal, férfi és nő birodalma.

A sötét téli hajnalokon, amikor kinyílik a hatalmas tölgyfakapu, ahány ember, annyiféle indul munkába. Behálózák a várost, Zuglótól Albertfalváiig és Kispesttől Óbudáig.

Kezdi Petriák bácsi, a nagybundás taxifőér fél négykor. Ha délelőttös, indul utána Kovács Mihály, a szerelő, frissen, jól szabott nagykabátban, és menne a legifjabb házas, Bruder Endre is, de az előszobából minduntalan visszasettenkedik egy lehetetlen csókra. A fiatalasszony nyolckor indul majd, még szunyókál.

Kilencre nyugdíjasok, háziasszonyok, kicsiny gyerekek maradnak csak itthon és csendben, várakozással múlik az idő, míg ismét haza nem tér a családfő, iskolás gyerek, férj és feleség.

2

Villanycsengő alig akad. Kopogtatok az ajtókon...

Idős, fehér hajú ember csoszog elém, Perczel József nyugdíjas szabó. A kályhában dohog a tűz, kellemes szoba, a falon fégi fényképekről felfelé sodort bajszú emberek néznek merészen asszonyuk, családjuk mellől. Valamennyit félszáz éve munkálhatta a képek mestere.

— Talán rokona a szabadságharcos Perczelnek?

A fehér hajú ember komolyan néz:

— Ön ismer más Perczelt is?

— Nemigen...

— Csak azért mondom... Mi Perczelek valamennyien a bonyhádi Perczel nemzetség családjától származunk. Magam is katonáemberek körül forgolódtam, magasrangú tiszteknek, ezredeseknek, tábornokoknak varrtam a ruhát huszonnégy éven keresztül. Csak három katonaruhát gyűlöltem nagyon. Amit a három fiam hordott. Most a második világháborúban. Meg is mondtam nekik: ahogy lehet, még fogolyruhára is, de cseréljétek fel. Kérem, én már negyvennégy nyarán tudtam, hogy ezt a háborút az oroszoknak kell megnyerni. Bizonyítani tudom. (Felnevet.) Fiam, mondd el a kakashistóriát.

A „fiam”, Perczelné, jóságos arcú asszony, betegeknek, csüggedt embereknek kellene látni ezt, hogy gyógyuljanak, derüljenek.

Mondja a históriát:

— Tudja, kedvesem, én csakugyan nyár óta vártam haza a három fiamat. Szeptemberben egyszer a piacon láttam egy hatalmas kakast. Mondom, ez biztosan elég lesz hármójuknak. Megjött az ősz, közeledett a front, de a fiúk sehol. Jött november. Levonultunk a pincébe. Bombáztak állandóan, odavittem a

kakast is. De az a bestia nem törődött vele, hogy emberek közt van, minden hajnalban kukorékol. De nagyon hangosan ám, kedvesem. Hajnalban aludtunk volna valamit, de akkor rázendített. Kiabáltak ránk, hogy menten vágjam le, hiszen várhatom én azzal a három fiúttal. Én meg úgy gondoltam: Istenem, levágnám már, csak legalább egy fiú jönne haza. De nem jött. Majd Szilveszter után egyszer csak betoppan Jancsi. Kövér volt a kakas, három és fél kiló. Jaj hát most pazaroljam el? Kikönyörögtem az emberektől, várjanak egy kicsit, hátha másik fiam is megjön. Pár nap múlva megjött Jenő. De kedvesem, nagyon jól nézett ki a Jenő. Jóska... gondoltam, ez szenvedett a legtöbbet, őt illeti leginkább. De a pincében azt mondták: három napot adnak, ha addig nem vágom le, elpusztítják. Csak azt tudnám, ki rendezte meg, hálát adnék neki, mert ahogy letelt a három nap, beállított Jóska. Volt öröm, elhiheti. Kedden vonult be a szovjet, szombaton jött Jóska, vasárnap olyan finomat ettünk, hogy talán sehol sem, a kerületben. Sárgaborsóny éltünk addig, de nekem egy falat hús alig ment le a torkomon az örömtől. Így volt ez, kedvesem...

Félrehajtja a fejét.

— Szép életünk volt. Mindig megízestettük valamivel. Csak jönne a tavasz, mert látom, ezen az öreg emberen, hogy olyan nyugtalan. Karácsony óta nem mentünk sétálni a hideg miatt. Jó időben a hegyeket járjuk. Budát, és az unokákról beszélünk.

3

Könnyen nyílnak az ajtók, s nehezebben a szívek. Kisemberek élnek a házban, a szoba-konyhás lakásokat nem fonják körül regényes történetek, a sofőrök, fodrászlányok, lakatosok egyszerűen élnek.

Tünődik kis műhelyében Birner János, mit mondhatna most, hogy az életéről kérdezik?

Gyulai Pál utca 12.

A napokban fent a hegyeken, ahová odasütött a nap, már érzett a föld szaga. A tavasz jön, s a tavasszal jeles évforduló. Tizenöt esztendeje, hogy Csongrádban egy volt cseléd-ember az iskola dobogójára lépett és életében először nyíltan beszélt a föld feloszlásáról. Másfél évtizede, hogy fent, Szatmárban Fodor József bátyám ötvenéves korára megtanult táncolni — citeraszóra. Tizenöt éve, hogy ránk köszöntött a béke.

Akik akkor születtek, — lányok, fiúk — néha már ártatlan randevükre járnak, akik akkor tanulták az ABC-t, már gépeket, nagy házakat terveznek és a holdrakéta röppályáját számítgatják. Fodor bátyámnak pedig elnehezült már a lába...

Mit üzennek erről a másfél évtizedről felnőttek, s a fiatalok? A mai nappal hosszú útra indul a Veronikás, hogy — másfél hónapon át — hetenként új tájról, s újabb emberekről hozzon hírt.

Perczel József, a fehér hajú ember és felesége

A délelőtti bevásárlás bizony a családanyák gondja. Szerencsére közel a Rákóczi téri csarnok és a Rákóczi termelőszövetkezet standján friss a káposzta, friss a zöldség

A házikönyvtárban

Ötven gyerek él a házban, köztük jó néhány csintalan, hancúrozó, s a szabó egyszer gondolt valamit. Szárnya alá vette őket, s elindította őket könyvgyűjtésre. Házikönyvtárat rendeztek be a gyűjtésből. Olvasásra, hasznos szórakozásra szoktatja a gyerekeket. Az udvar mindig olyan tiszta, mintha frissen separték volna.

Családos ember. Sok gondja lehet. Honnan vesz mégis erőt, hogy kézben tartsa, kis közösségbe gyűjtse más családok gyermekeit is?

— Nekem, kérem, nem volt szép gyermekkorom. Apám uradalmi gépész volt, s valaki megkérdezte a kislányomtól, mi volt eddig a legnagyobb élménye? A gyerek azt mondta, hogy többet is tud. Talán a legnagyobb az, hogy megtanult olvasni és a diafilmvetítőt. Elgondoltam, ha engem valaki megkérdez ilyen koromban, hát mit mondhatok? Csépeletünk egy nyáron, s a gépüzásban az intéző kiabált valamit. Azt mondta, hogy küldd fel apádat. Elértettem és a lapát vittem neki. Sose felejttem el. Talán állatra sem ordítottak még úgy, ahogy akkor énrám. És látom a kislányomat is, aki 1944 novemberében született, hogy mennyire meglátszik rajta az akkori légkör, idegesség. Tehetséges gyerek, művészajlamú, szépen zongorázik, sokat olvas, de érzékeny, ingerlékeny és néha bánatos is. En úgy szeretném, ha a mai gyerekeket soha nem kellene bántani, ha szépen élnének. Szépen élni... Tudja milyen jó?

4

Nyílik az ajtó... Néhol csak kicsiny időre, míg meghallgatja az ember a kőművest, Csókás Sándort fenn, a negyedik emeleten, hogy nyugdíja előtt vidékre akart költözni, hiszen a pesti élethez kevés lesz a nyugdíj, de

lám, majdnem ezerkétszáz forintot kap. Hát nem megy vissza Dégre, a Rákóczi térre jár majd tavaszoként ismerősök-höz és a galambokat etetni.

De van úgy, hogy hosszú ideig tart a történet, pedig kevésszavú fiatalember mondja: Kovács Mihály.

— Hol dolgozik?

— Tizenegy éve ugyanazon a helyen, a Goldberger Textilben.

— Felesége?

— Szintén ott dolgozott, és jól is keresett mint szövőborda javító, de 1957 óta, hogy a kislány megszületett, idehaza van.

— Mennyi a kereset?

— Ezernyolcszáz körül.

— Megélnek belőle?

— A több jobb lenne. Sokszor hiányzik az 1400 forint, de inkább nem kell. A gyerek az első.

Kétévesforma, szép, kék szemű kislány áll az asztalnál, az apja mellett. Az asszony a Közértbe ment.

— *Fiatal házasok vagyunk és mégis van egy szomorú története a családomnak. A frontátvonalást megértük baj nélkül. Légiakna robbant egyszer a ház fölött, öten is meghaltak, a két Meszlényi gyerek, Kovácsék, de mi olyan csendben voltunk Fürstékkel a pincében, hogy a hajam szála se görbült meg. De most, 56-ban bennünket ért a csapás. Tavasszal született egy kisfiánk és októberben be kellett vinni valami fülbántalommal az István kórházba. Október 22-én voltunk bent, szépen rendezték a gyereket, azt mondták, másnap kihozhatjuk. Nem tudtam érte menni... Amikor mentem, már a pincében is volt a gyerek, nagyon átfázott, már a kórházból hozta a tüdőgyulladás. Hívtunk orvost. A lövöldözéstől nem tudott hozzáink járni. És hiába vittem már ide a Rókusba, néhány nap múlva meghalt. Misinek hívtuk. Hát erre a kis szöszkére vigyázni akarunk nagyon, szeretnénk szépen felnevelni. Pedig hívják az asszonyt, szükség lenne rá, jó munkásnak tartanak bennünket, én most kapom meg talán a felszabadulás évfordulójára a kiváló dolgozó jelvényt és biztosan ez is csábítja az asszonyt. Majd jön ő is biztosan. Hiszen erős, egészséges ez a gyerek.*

Déltájon bezúdult a napfény a Gyulai Pál utcába. Randevúra siet a kis fodrászlány

Mit játszanak a moziban? Sarkadi Erzsike — a harmadik emeletről — és a vőlegénye

Az „IKARUS 60.” próbaútra gördül ki az „Élüzem” kapuján. A volánánál a Gyulai Pál u. 12-ben lakó Szalai Károly

lányával Kovács Mihály is. Galambok szemecskélnek a járdán, fűgén, elegánsan, és nem félnék az emberektől.

És jönnek haza is a munkából, iskolából, s fent, a harmadik emeleten, Várhelyiek ablakán és a zongorán át Schubert szép lelke szól. A nagyobbik lány, Mária játszik. Tizenöt esztendővel ezelőtt született.

Akkor, amikor a béke és a szabadság.

Az első, aki előtt kinyílik a kapu hajnalonként, Petrák bácsi, a taxis

5

Déltáiban, vékonyka ködön át bezúdult a napfény a Gyulai Pál utcába, végigsimogatta a dermedt köveket, s a jégvirágok elmosódtak az ablakokon.

Kalapot tett, görbebotot vett kezébe idős Perczel József, lemerészkedett az utcára, nagyokat lélegzett és nézte a napot. Karácsony óta először. A kapu elé állt Vargáné, a házmesterné is. Új lakót várnak, fogadni akarja, s elirányítani a költözőket. Bokány Zsuzsi, a fodrászlány randevúra siet és itt sétál sállal bebugyolált kis-

Amikor Szalai Károly a város felé halad, ilyen új lakótelepekre pillant

